

Els Violets: del mite a la realitat. Pere Audí Ferrer.

Quan ja fa uns quants anys vaig començar a investigar sobre la història del Priorat, de seguida em vaig topar amb *els Violets*. Persona amb qui parlava sobre aspectes de l'economia de la comarca, persona que em parlava d'ells: que si compraven molt vi, que si venien (de venir) per aquí, que si tenien uns magatzems al poble... Jo, que en aquells moments anava darrera de l'organització del moviment obrer al Priorat, en prenia nota i poca cosa més; senzillament pensava que es tractaven d'uns més dels molts comerciants francesos que compraven vi.

La meua actitud va començar a canviar quan, tot preparant la part que em corresponia redactar del llibre *100 anys fent vi. Centenari de la Cooperativa Falset-Marçà*, me'ls vaig trobar realitzant importants compres de vi a la cooperativa de Falset, els inicis de la qual em tocava estudiar. Posaré només dos exemples, allunyats en el temps per ressaltar que les compres tenien continuïtat, i tot citant les actes de l'esmentada cooperativa. “A la vila de Falset a les nou del vespre del dia trenta-u de Dbre. de 1922. Reunit el Consell i la Comissió en sessió extraordinària per a determinar si s'accepta'l preu ofert per la Casa Violet per 6000 crg. de vi del Celler de 34 ptes. (trentaquatre), S'acorda acceptar-lo i autoritzar a la presidència per a que en nom i representació del Sindicat firmi'l contracte amb les condicions que estimi pertinents.” Si tenim en compte que per càrrega cal entendre 120 litres, en aquella ocasió els van vendre 720.000 litres de vi, quantitat bastant respectable.

La següent notícia correspon al 8 de desembre de 1936, quan el sindicat estava ja intervingut. “La Presidència dona compte als Companys reunits de la nova oferta de compra de mil bocois de vi de la collita mil nou cents trenta sis pel representant de la Casa Violet Freres de Thuir (France). al preu de 43,25 ptes (quaranta tres pessetes amb 25%) la cga de 120 litres á nostre Celler; després d'un minucios canvi d'impressions en que cadascún dels reunits exposa llur criteri, s'acorda vendre la partida a la Casa suara indicada, delegant al company President per eix assumpte.” En la sessió del 2 de desembre havien rebutjat una oferta de 40,5 pts./càrrega (1). Si acceptem que la paraula “bocoi” fa referència a la unitat de mesura equivalent a 650 litres tal i com proposa el diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans (2), ens n'anem a una compra d'uns 650.000 litres de vi.

L'embalum d'adquisicions que reflecteixen aquestes i moltes altres dades que es poden trobar a les actes, em va fer adonar que *els Violets* no podien ser uns comerciants qualsevol. Tanmateix, no vaig indagar més fins que, en iniciar una nova investigació, me'ls trobava arreu de la comarca. I, en investigar sobre ells, me'n vaig adonar que *els Violets* eren com una mena de fantasma: tothom en sap alguna cosa però gairebé ningú sap realment qui eren, què feien amb el vi que compraven, on el portaven... I per a intentar “desfazer este entuerto” he decidit redactar aquest article.

Simon i Pallade Violet eren dos germans d'una família nombrosa: en total n'eren cinc, de germans. El pare, un muler de la zona de Cortsaví (Corsavy en versió francesa), poblet de la comarca del Vallespir, situat a uns 780m d'alçada. Administrativament pertany al departament dels

Pirineus Orientals francesos i, per tant, a la regió del Languedoc-Roussillon. En altres paraules, un poblet arrapat a la vessant nord dels Pirineus i situat en aquelles comarques que es van perdre quan la Pau dels Pirineus allà pel 1659. El pare, deia, es devia veure's en un brut per alimentar tanta quitxalla. Potser fou per això que, cap al 1855, ambdós germans decideixen davallar cap a la plana del Rosselló on creen un petit comerç ambulant tot traginant amunt i avall teixits, merceria i vi (3).

Cap el 1866 les coses els devien anar prou bé perquè decideixen deixar els camins i instal·lar-se a Thuir, prop de Perpinyà, on obren una botiga i es constitueixen en societat. En aquell moment tenien 40 i 28 anys respectivament. Tota una vida per davant. D'altra banda és el moment en què en algunes zones de França comencen a notar que a les seves vinyes els passa alguna cosa rara: sense saber-ho un hisendat francès havia col·laborat a portar a França la fil·loxera i els afectats i esparverats viticultors francesos començaven a percebre els primers símptomes del que seria un desastre de grans magnituds (4). I si ja s'importava vi d'Espanya per a millorar els vins francesos, ara, a més, se'n va començar a importar per a poder tenir vi suficient per a cobrir la demanda dels mercats nacionals i internacionals.

Res d'estrany, doncs, que aquells anys els germans Violet comencessin a importar vins d'Espanya. A més, la zona del Rosselló va conèixer aquells anys un cert procés de desenvolupament centrat en el pas d'una agricultura de subsistència i orientada al mercat local, bàsicament, a una agricultura especialitzada orientada a bastir mercats més amplis, procés esperonat en part per l'arribada del ferrocarril a Perpinyà al 1858 (5).

I aquí és on, en no saber com s'ho van manegar, apareix la llegenda. El fet és que Simon Violet no en va tenir prou amb el seu paper de comercial i va decidir elaborar el seu propi vi, un vi molt diferent que potser no es pot qualificar ni de vi. Ara bé, ¿d'on va traure la fórmula? D'una recepta casolana, un d'aquells coneixements seculars, d'aquells de tota la vida, que va passant d'àvia en àvia o d'avi en avi? D'algun monestir? Invenció pròpia? Les fonts consultades no ho saben i si elles, sobre el terreny, no ho han escatit, menys ho sabré jo, que a dures penes em puc moure del Priorat.

La qüestió és que aquell vi era presentat com una beguda medicinal de les que feien fortuna a l'època i de les que els diaris del moment en van plens (6). Tan medicinal que el venien en farmàcies fins que els farmacèutics de Montpeller, a qui no agradava aquella competència que consideraven deslleial (els germans Violet no eren farmacèutics) els van denunciar i van guanyar el plet. S'havia acabat el negoci que, pel que sembla els anava prou bé.

Diuen que els catalans de les pedres traiem pa. Cert que els catalans celebrem les derrotes mentre no siguin del Barça. I, com a bons catalans del nord que eren, els germans Violet no es van arronsar i de la derrota en van acabar traient profit perquè, quan estaven a punt d'enviar-ho tot a dida, van fer cas del seu advocat i van decidir registrar la marca i vendre el vi on fos. I així, el 10 de febrer de 1873 va néixer el Byrrh, nom que sembla que van traure d'un codi de les teles que venien a la botiga, quelcom semblant als nostres codis de barres. Res, però, els va barrar el pas a

partir d'aleshores.

El 1876, tot veient com la fortuna els somreia i que la seva fama ja començava a estendre's més enllà del Rosselló, decideixen plegar altres negocis i dedicar-se en exclusiva al Byrrh. I així les coses, obren un primer celler a Thuir amb capacitat per a 5 milions de litres, començant, poc després, a partir de 1878, a rebre una pluja de medalles de les més preuades a les exposicions on el portaven.

Tanmateix, l'èxit de l'empresa no fou suficient per a convèncer a Pallade Violet d'ampliar els cellers i acabà partint peres amb el seu germà Simon que es va quedar amb tot el negoci. Pallade moria el 1884. Simon segueix i comença a obrir agències arreu (Paris, Londres, Buenos Aires) i, curiosament, continua presentant el seu vi com a medicinal (7). Alhora, comença a desenvolupar un dels trets més originals de l'empresa, les campanyes publicitàries en un moment en què la publicitat estava a les beceroles.

El 1891 mor Simon Violet i el succeeix el seu fill Lambert que coneix el negoci a la perfecció. I la marca segueix el seu ascens que semblava not tenir límits: acaba les noves caves que ocupen una superfície de 65.000 m² (entre 6 i 7 camps de futbol dels de primera) i que fins aleshores podien encabir 50.000 HI (8), les connecta amb la xarxa ferroviària, per a acollir els trens construeix una estació terminal coberta dissenyada per Alexandre Gustave Eiffel (sí, el de la parisina torre), finança un hospital a la localitat on des de 1910 els treballadors tenen assistència sanitària gratuïta (fet totalment revolucionari a l'època) (9), construeix un cup de 420.500 litres de capacitat, organitza concursos de cartells publicitaris, dona suport a esports com el rugby, l'atletisme, la pesca, la boxa..., el 1936 Thuir acull el final d'una etapa del Tour de France, disposa d'una avioneta que recorre els cels francesos amb la marca Byrrh pintada a les ales... En fi, un èxit esclatant.

El Byrrh l'elaboraven a partir de vins i misteles molts d'ells, pel que sembla, importats des d'Espanya. Si hom entra a la pàgina web del celler (10), podrà veure com a la pàgina d'acollida hi figura el nom de Màlaga. Remenant per la web podreu trobar referències a vins de Tarragona. Ara, cap referència al Priorat. I és clar, després de veure com hem vist al començament que compraven quantitats respectables de vi a la comarca (perquè no només en compraven a Falset), em vaig indignar una mica. És per això que m'agradaria en algun moment poder establir amb tanta certesa com fos possible el volum de vi que compraven aquí. Si algú té alguna mena de documentació sobre el tema i me la deixa consultar (11) li restaré eternament agraït: pot ajudar a demostrar que si els Violet eren uns genis en molts camps, que ho van ser, els van ajudar els vins i misteles que els nostres avantpassats feien al Priorat.

(1) ACPR, Fons Cooperativa de Falset, Sèrie Llibres d'Actes, 31.XII.1922; 2.XII.1936; 8.XII.1936.

(2) El podeu consultar a <http://dlc.iec.cat>.

(3) Si no s'indica el contrari, tot el que segueix sobre els germans Violet i la seva empresa està basat en: RIFA, Jean. *La fabuleuse histoire de la marque Byrrh*. Saint-Estève: Alliance Editions,

2013.

(4) Per a tot el referent a aquest tema: IGLÉSIES, Josep. *La crisi agrària de 1879-1900: la fil·loxera a Catalunya*. Barcelona: Ed. 62, 1968.

(5) JULIA, Thérèse. "La saga du Byrrh" a *Terres Catalanes*, juny 1994, p.40.

(6) Un exemple extret del *Diario de Tarragona*, 2.XI.1894, p.1: "VINO de BUGEAUD. Toni-Nutritivo con QUINA y CACAO. El mejor y más agradable de los tónicos. Anemia, Fiebres, Convalecencias. Paris, 5 Rue Bourg-l'Abbe.- PRINCIPALES FARMACICAS." Es pot consultar a la web de la Biblioteca Hemeroteca Municipal de Tarragona: <http://www.tarragona.cat/patrimoni/fons-documentals/biblioteca-hemeroteca/hemeroteca-1/premsa-digitalizada-1>

(7) Per citar un exemple, a la publicació *Caras y caretas* que veia la llum a Buenos Aires, hi apareixien anuncis de Byrrh, gairebé a plana completa, on hi havia cartes com la següent: "Buenos Aires, mayo 12 de 1905. Señores Moss y Cía.: Certifico haber usado en esa maternidad su tónico BYRRH con muy buenos resultados. F. Velarde, Profesor de la Facultad de Medicina." *Caras y caretas*, 27.V.1905, p.70. Es pot consultar a la web de la Biblioteca Nacional de España: <http://hemerotecadigital.bne.es>.

(8) BAINVILLE, André. *Byrrh petite histoire d'une grande marque*. Barbentane: Équinoxe, 2000, p.11. Bé, de fet no és ell, Lambert Violet, qui feia aquestes coses: com va fer notar Bertolt Brecht, les feien els treballadors, evidentment.

(9) Sobre la situació dels treballadors en aquella època, i algunes respostes donades al Priorat, vegeu: AUDÍ FERRER, Pere. *Cooperativistes, anarquistes i capellans al Priorat (1910-1923)*. Torroja-Falset: Centre Cultural i Recreatiu La Unió de Torroja del Priorat-Arxiu Comarcal del Priorat, 2010, pp.132-135.

(10) <http://www.caves-byrrh.fr>.

(11) La documentació no cal que surti d'on està, la puc fotografiar allí on estigui. Em podeu contactar per correu electrònic a: paudiferrer@yahoo.es. També a través de facebook: <https://www.facebook.com/pere.audiferrer>.